

ОСНОВЕ ВАСПИТНОГ ПРОГРАМА за школе са домом и домове ученика

Основе васпитног програма јесу основа за:

- 1) доношење програма васпитног рада у школи са домом и у дому ученика;
- 2) вредновање квалитета васпитног рада у школи са домом и у дому ученика.

Програм је припремљен у складу са општим принципима образовања и васпитања и обезбеђује остваривање општих стандарда постигнућа. Програма је организован у четири области које чине окосницу васпитног рада у школи са домом и у дому ученика. Свака област има циљеве (остварује их васпитач), очекиване исходе (достиже их ученик, а васпитач их користи за планирање и вредновање сопственог рада) и препоручене теме (користи их васпитач за планирање и реализацију својих активности). На крају документа налази се упутство за начин остваривања овог програма.

Циљ васпитног рада у школи са домом и у дому ученика је:

- обезбеђивање оптималних услова за доступније, ефикасније и квалитетније образовање и васпитање ученика;
  - оспособљавање ученика за успешно функционисање у условима одвојености од породице и сналажење у различитим проблемским ситуацијама;
  - подршка развоју личности ученика у складу са узрасним и личним потребама, индивидуалним карактеристикама и интересовањима;
  - јачање компетенција ученика које доприносе социјалној интеграцији.
-

ОБЛАСТ	ЦИЉ	ИСХОДИ Ученик:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ
АДАПТАЦИЈА НА ЖИВОТ У ДОМУ	• Подршка процесу прилагођавања ученика на живот у дому и окружењу у коме су дом и школа.	• познаје организацију дома, начин његовог функционисања и поштује правила понашања, • зна своја права и обавезе које се односе на живот у дому, • прихвата одвојеност од куће и живот у дому, • уме да брине о себи и својим стварима, • сналази се у окружењу у коме су дом и школа, • зна где и на који начин може да добије потребне информације и помоћ.	• Организација, функционисање и правила живота у дому. • Права, обавезе и одговорности ученика у дому. • Процес адаптације на нову средину. • Окружење у коме су школа и дом (важне информације о превозу, институцијама итд.).

УЧЕЊЕ И ШКОЛСКА УСПЕШНОСТ	• Помоћ ученицима да самостално и успешно уче, постижу образовне резултате и изграде одговоран однос према школским обавезама и сопственом професионалном развоју.	• познаје и примењује ефикасне стратегије учења, • прилагођава навике учења на услове у дому, • процењује сопствени школски успех и узроке тешкоћа, • поставља реалистичне циљеве и предузима одговарајуће активности за њихово остварење, • уме да направи краткорочне и дугорочне планове активности, • показује заинтересованост за учење и постизање школског успеха, • редовно испуњава школске обавезе, • уколико има тешкоће у учењу благовремено тражи помоћ, • показује спремност да другима помогне у учењу области коју добро познаје, • учествује у организованим додатним активностима из области за коју је заинтересован и/или надарен, • одговорно доноси одлуке које имају последице на његов професионални развој.	• Планирање учења. • Стратегије учења. • Мотивација за учење. • Пажња, концентрација. • Чиниоци школског успеха и неуспеха. • Праћење тока и резултата учења. • Помоћ вршњака у учењу. • Професионални развој.

ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ	• Оспособљавање ученика за активан и одговоран однос према сопственом и туђем животу кроз стицање различитих животних вештина.	• реално сагледава себе, сопствене потребе, интересовања, могућности, • одговорно се односи према сопственом здрављу познајући одлике здравих стилова живота и последице негативних животних навика, • води рачуна о личној хигијени и хигијени просторија које користи, • препознаје сопствена и туђа осећања и на социјално прихватљив начин изражава емоције, • изражава критички однос према информацијама и вредностима исказаним у медијима и непосредном окружењу, • изражава правилне ставове према ризичном понашању (хемијским и нехемијским зависностима) и уме да бира неризичне ситуације и окружење, • одговорно се односи према сопственој и туђој безбедности у дому и окружењу, • уме да се одупре притиску вршњака, • у стресним ситуацијама конструктивно реагује, • тражи помоћ од одговарајуће особе уколико има тешкоће које	• Слика о себи: самоперцепција, самопоштовање, самопоуздање. • Осећања: препознавање сопствених и туђих осећања, изражавање осећања на социјално прихватљив начин. • Морал и вредности. • Здрави стилови живота: исхрана и физичка активност, ментално здравље, хигијена (лична и хигијена заједничког простора), хемијске зависности (алкохолизам, наркоманија...), нехемијске зависности (патолошко коцкање, интернет зависност...), сексуално и репродуктивно здравље. • Животне вештине: доношење одлука, решавање проблема, супротстављање притиску вршњака, критичко мишљење. • Стрес и начини његовог превазилажења. • Ризична понашања и управљање ризицима. • Безбедно и небезбедно понашање, превенција повреда и насиља. Безбедност у дому. • Организација слободног времена.

		не може сам да реши, • уме конструктивно да користи слободно време.	
ЖИВОТ У ЗАЈЕДНИЦИ	• Оснаживање ученика за социјалну интеграцију.	• својим понашањем и поступцима показује да уважава различитости и поштује права других, • препознаје предрасуде, дискриминацију, нетолеранцију и регулише на њих, • уме да комуницира на конструктиван начин, • испољава социјално пожељне облике понашања у односима са вршњацима и одраслима, • уме да конструктивно решава сукобе са вршњацима и одраслима, „напада“ проблем, а не особу, • прихвата одговорност за сопствено понашање, • уме да сарађује и да буде члан тима, • аргументовано износи сопствено мишљење, • учествује у активностима које организује дом, • иницира и/или прихвата промене усмерене ка	• Уважавање различитости, толеранција, поштовање права других. • Конструктивна комуникација, узроци проблема у комуникацији. • Успостављање, неговање и развијање односа са другима. • Конфликти, врсте и стилови поступања у конфликтима. • Сарадња, тимски рад. • Подршка и помоћ особама које имају тешкоће. • Активности које организује дом и начин учествовања у њима.

		унапређивању квалитета живота у дому, • спреман је да пружи помоћ другима који имају тешкоће.	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Васпитни рад у школи са домом и у дому ученика остварује се на основу Програма васпитног рада који доноси школа, односно дом на основу документа Основе васпитног рада. Сваки дом припрема свој Програм васпитног рада који садржи циљеве, исходе, садржаје, врсте активности, облике рада и друга питања од значаја за васпитни рад уважавајући специфичности корисника дома. Школа са домом за ученике са сметњама у развоју доноси такође, свој Програма васпитног рада у односу на специфичне потребе својих ученика чиме се обезбеђује додатна подршка у њиховом образовању и васпитању.

Основе васпитног програма су тако конципирани да подразумевају поштовање узрасних карактеристика ученика и индивидуалних разлика међу њима, као и способност васпитача да прати ученике, њихове потребе, интересовања, могућности, актуелна дешавања и да у складу с тим одабере одговарајуће садржаје, начине рада и временску динамику. У зависности од потребе за додатном образовном и васпитном подршком ученику, васпитач, као стручњак ван школе, који добро познаје ученика, може да учествује у планирању, припреми и спровођењу ИОП-а који доноси школа.

Све четири области васпитног рада су једнако важне, а васпитач их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза. На пример, процес адаптације се не везује само за прву годину боравка у дому јер се кризе одвојености од породице могу појавити и касније.

У програму су наведене само препоручене теме које васпитач допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност - сви су од значаја за постизање општег циља програма, односно васпитног рада. Између исхода, како у оквиру једне, тако и више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода.

Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства васпитног рада, током дужег временског периода. Свакодневни васпитни рад доприноси напредовању ученика ка наведеним исходима. По врсти, исходи могу бити:

- а) сазнајни (ученик познаје организацију дома, зна где и на који начин може добити информацију и помоћ);
- б) емоционални (препознаје сопствена и туђа осећања, прихвата одвојеност од куће...);
- в) вољни (исказује спремност да другима помогне, уме да направи краткорочне планове, тражи помоћ кад му треба...).

Треба имати у виду да се сазнајни (когнитивни) исходи лакше остварују, али тек кад су исходи све три врсте остварени општи циљ васпитног рада је достигнут у потпуности. Зато није довољно познавати правила дома већ их и поштовати, као што није довољно познавати приципе конструктивне комуникације већ и комуницирати на такав начин.

У реализацији програма васпитач користи различите методе и технике рада, као и све облике рада (индивидуални, рад у паровима, малим и великим групама). Он процењује који начин рада, у датим околностима, најбоље води жељеним исходима. Предност имају облици рада у којима ученици могу активно да учествује.

За пуну реализацију програма потребно је да васпитач сарађује са другим васпитачима, стручним сарадницима, управом дома, родитељима, наставницима школа. Васпитач је важан модел за углед ученицима. Он личним примером, својим изгледом (уредност), особинама личности (тачност, одговорност, искреност, доследност...) и понашањем (однос према раду, начин на који комуницира и решава конфликтне ситуације, прати културна дешавања...) такође доприноси постизању наведених исхода.

Кад год је могуће треба подстицати иницијативност, партиципацију и тимски рад ученика. Треба их укључити у организацију активности у дому, питати их за мишљење, омогућити да бирају између различитих могућности уз образложење својих избора. За остварење неких исхода васпитач може да се ослони на узајамну помоћ ученика, посебно старијих ученика млађим. Бројне институције у окружењу, аматерска позоришта, спортски клубови, разна такмичења, ученички парламент су, такође, место за васпитни рад са ученицима. Посебну пажњу треба посветити подршци ученицима да на конструктиван начин проводе слободно време у складу са сопственим интересовањима и могућностима. Васпитач организује различите активности на предлог и у складу са интересовањима ученика и могућностима установе, и упознаје ученике са активностима у окружењу у које могу да се укључе.

За реализацију програма важна је атмосфера у којој се одвија живот у дому и начин на који васпитачи комуницирају са ученицима. Предуслов успеха је стална, двосмерна размена информација, како формална тако и неформална. Однос између васпитача и ученика треба да карактерише узајамно уважавање, поверење и искреност.